

Hassa İlçesinde Kara Avcılığı ve Av Kültürü*

Land Hunting and Hunting Culture in Hassa District

Ömer İlyas DELİBEKİR

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
delibekir_1453@hotmail.com
ORCID : 0000-0003-0017-4484.

Doç.Dr. Gönül REYHANOĞLU

Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi
greyhanoglu@mku.edu.tr
ORCID : 0000-0003-3473-3344.

e-ISSN: 2667-4173

UHAD, 2025, 8/1, 14-32.

Araştırma Makalesi/ Research Article
Geliş Tarihi / Date Received: 06.01.2025
Kabul Tarihi / Date Accepted: 08.02.2025
Yayın Tarihi / Date Published: 31.5.2025

<https://doi.org/10.61729/uhad.1644790>

Atıf / Citation: DELİBEKİR, Ömer İlyas ve Gönül Reyhanoğlu (2025). "Hassa İlçesinde Kara Avcılığı ve Av Kültürü", *UHAD/Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, S. 8/1, s. 14-32.

Öz

Avcılık, geleneksel ekolojik bilginin kuşaklar boyu aktarıldığı, beslenme ve hareket ihtiyaçlarıyla temellenen uğraşlardanır. Avcılık, kara avcılığı ve su avcılığı (balıkçılık) şeklinde iki başlık altında incelenebilir. Çalışma Hatay'ın Hassa ilçesindeki kara avcılığını konu edinmiştir. Bölge, Osmanlı'nın hassa taburlarının buraya ilk yerleşenler olmasından bu adı almıştır. Genel nüfusu oluşturan Tiyeklilerin Türkmen olup Oğuzların Bozoklar koluna bağlı Avşarlar olduğu söylenir. Hassa'daki avcılık geleneği, Türk kültürel yapısı içerisinde tarihin çok eski dönemlerinden beri devam eden inanç, pratik ve uygulamaları korumaktadır. Geleneksel ve yerel ekolojik bilginin, usta-çırak ilişkisinin ve avdan elde edilen ürünlerle geleneksel ve yerel av mutfağının sürdürülmesi, çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Çalışmanın amacı geleneksel mirasın bir parçası olan avcılığın; kültürel yapı içerisindeki yeri ve önemini, yapısını, usta-çırak ilişkisi, pratikleri, köpekleri, araç ve gereçlerini, yaban hayatının korunmasıyla ilgili yasak ve tabuları, inançları, av eti paylaşımını ortaya koymaktır. Çalışmanın verileri; 2022-2024 yılları arasında nitel araştırma yöntemlerinden gözlem ve görüşmeyle elde edilmiştir. Usta avcılarla ava çıkılarak gözlem; kartopu yöntemiyle 45 avcıya ulaşılarak görüşme yapılmıştır. Elde edilen bilgiler halk bilimi kuramlarından işlevsel bakış açısıyla incelenmiştir. Avcılar örgün, yaygın ve sargın eğitim yoluyla avcılığı öğrenmektedir. Ayrıca kurslara giderek, dijital ortamdaki konuyla ilgili yazı ve videolardan, derneklerdeki etkinliklere katılarak kendilerini geliştirmektedir. Hassa'da kara avcılığının hobi olarak yapıldığı fakat usta-çırak

* Bu çalışma HMKÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlanan Ömer İlyas Delibekir'in "Hassa'da Avcılık Geleneği" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

ilişkisi içerisinde yetişen avcılarının geleneksel ve yerel ekolojik bilgiyi kuşaktan kuşağa aktararak bu ata sporunu devam ettirdiği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Hatay, Av, Ekolojik bilgi, Usta-çırak, Yaban hayatı.

Abstract

Hunting has been one of the occupations that met the basic needs of nutrition and movement. In later periods, in addition to the need for nutrition and movement. Today, the function of preparing for military service has disappeared in modern hunting. It continues to meet the basic need for nutrition, albeit to a lesser extent. However, hunting, which continues to satisfy the basic need for movement, exists as a sport and hobby. The fact that land hunting continues to preserve its tradition in the district of Hatay, Hassa, has been effective in the decision of the study subject. The data of the study were obtained by field observation and interview, using the snowball technique, which are qualitative research methods. The structure of the tradition that has survived to the present day as a profession, master-apprentice relationship, practices, dogs, tools and equipment, beliefs, place in the cultural structure, game meat and sharing, function and transformation were examined without overlooking the fact that it is an execution, with a functional perspective on the information obtained. The collection of findings was limited to the years 2022-2024. In Hassa, it is seen that practice is realized as a hobby rather than a free or spare time activity, but some hunters who are trained in a master-apprentice relationship continue this culture as a traditional profession with certain beliefs and practices from the past to the present. In addition, hunting cuisine specific to the products obtained from the hunt has developed in the region.

Keywords: Hatay, Hunt, Ecological knowledge, Master-apprentice, Wildlife.

Extended Summary

Hunting, which has a deep-rooted historical past in Turkish culture, has met the basic needs of nutrition and movement. At the same time, it has prepared society for military service with hunting practices. The district of Hatay, Hassa, preserves hunting by combining traditional and modern elements. For this reason, it was chosen as the study area. It can be said that the local people in the district are Turkmens who have a "horse nomadic" and "warrior" lifestyle. The fact that the district has a large hunting area with its mountains and plains, many hunters are raised in a master-apprentice relationship, and the existence of a hunting kitchen were effective in choosing the subject for research.

The subject was limited to land hunting. Data was collected from the field between 2022 and 2024. The study questioned the institutional nature of hunting and the extent to which this tradition has persisted from the past to the present. The study obtained data through qualitative research methods such as observation and interviews. We conducted in-depth interviews with hunters reaching them through the snowball technique at hunter associations, places selling hunting equipment, and during the hunt. In-depth interviews were conducted with 45 people in the field. Furthermore, observations were conducted in the field with hunters during hunting seasons.

The structure of the hunting profession, the conditions of upbringing, the master-apprentice relationship, the animals hunted and not hunted, the hunting time, the hunting preparations, the beliefs, rituals, and practices, the hunting dog, the tools and equipment, the game meat and sharing, the place of hunting in the cultural structure, and the change and transformation of the tradition were examined with a functional approach in the study. Malinowski (1992) asserts that the initiation of a cultural activity triggers the emergence of new needs closely linked to biological needs. Hunting, which has existed in Turkish culture since the earliest periods, has met the needs based on movement and nutrition and the need to prepare for military service over time and has now become a sport or hobby.

In Hassa, hunting is generally learned within the master-apprentice relationship. Another institution that teaches the profession is the Hunter Association. There are certain stages that a person must go through in order to become a hunter, starting from childhood. Every hunter must comply with the moral rules, beliefs, rituals, and practices that are the requirements of the traditional institution as well as the rules set by the state. This shows that hunting is both an institution and a profession.

Hunters gather in hunter associations outside of hunting time, participate in shooting competitions, and share their experiences. People engage in hunting during specific seasons and for specific durations. Hunting is prohibited according to the reproductive status of the animals. In addition, there are animals that are not hunted due to belief. It is important to meticulously follow the rules before and during the hunt. After the hunt, the game meat is shared in accordance with the "sharing culture." The game meat is not sold. The products obtained can be consumed in the hunting area or taken home and consumed with the family. The dishes in the hunting cuisine exhibit a variety specific to this region.

Hunting is a predominantly male domain. Women are only involved in this process in preparing the food to be consumed in the hunt and cooking the game meat at home. The upbringing of hunters within the master-apprentice relationship, learning the tradition from childhood, the ethical and moral rules and stages of hunting, the hunter's rifle, dog, tools and equipment, rituals, beliefs and practices related to hunting, the existence of folk literature elements, game owners, the culture of sharing game meat, the place meat, and game products occupy in the traditional kitchen show that hunting is a tradition and that this tradition continues to be shaped according to needs today.

Giriş

Avlanmayı ve av hayvanlarını temel besin olarak kullanmayı merkeze alan toplumlar “avcı toplum” olarak nitelendirilmiştir. Avcılık Türklerde beslenmeyle doğrudan ilişkili bir hayat tarzı olarak benimsenmiş (Güven ve Hergüner, 1999: 34), ayrıca savaş sporlarıyla da ilişkilendirilmiştir. Önceleri mızrak, ok ve tuzakla hayvanlar avlanmış, tüfeğin icadıyla kara avcılığı kolaylaşmıştır. Eğitimli köpek, doğan, sungur, şahin gibi özel hayvanların avda kullanılması, atla avlanma, ava özgü aletler de avcılığı geliştirmiştir (Abdülaziz Bey, 1995: 377). Avcılık, geleneksel ve yerel ekolojik bilgiyi içinde barındıran, belli bir sisteme sahip kültürel öge ve kurumdur. Avla ilgili inanç ve uygulamaların zamanla sosyal bir kurum haline geldiği görülür (Caferoğlu, 1972: 169). Kurum, toplumun sosyal ihtiyacını karşılayan, birbiriyle ilişkili, sistemli, süreklilik içeren değer ve kurallardan oluşan bir bütündür (Türkkahraman, 2009: 27).

Eski Türklerde beslenme, ticaret, savaş talimi, güç gösterisi işlevleriyle yapılan kara avcılığı faaliyeti günümüzde yerini hobi olarak uğraşa ve sportif etkinliklere bırakmıştır. Borinslaw Malinowski (1992: 69) kültürü, kısmen özerk, kısmen eşgüdümlü kurumlardan oluşmuş bir bütün olarak ifade eder. Yaşadığı bölgenin faunasını, dağ, deniz, ova, nehir vb. coğrafi yapısını dikkate alarak yaban hayvanlarını avlayıp yaşamını idame ettiren avcıların gerçekleştirdiği faaliyetler, dünyanın pek çok yerinde ritüeller ve inançlarla bütünleşik şekildedir (Meriç vd., 2024: 229). Avlanmak *Türkçe Sözlük*’te (2011: 189) dağ, ova, deniz veya akarsularda, yaban hayvanlarını vurma veya yakalama işi; avcılıksa avlanmayla uğraşan kişilerin mesleki alanı olarak tanımlanır.

Başlıca üç tür av vardır: Birincisi aslan, kurt, ayı, geyik, [tavşan, domuz] gibi kara hayvanlarının avlanması; ikincisi keklik, sülün, ördek gibi kanatlı hayvanların; üçüncüsüye balık cinsinden su hayvanlarının avlanmasıdır (Abdülaziz Bey, 1995: 377). Yaygın olarak suda yakalanan hayvanlar için “balıkçılık”; karadakiler için “avcılık” tasnifi yapılmıştır. Karadaki av ikiye ayrılır: Sürek avı vahşi hayvanların avlanmasıdır. Burada besin elde etme düşüncesi yoktur. Genellikle eti yenil[e]meyen hayvanlar avlanır (Koca, 2016: 201). Diğerinde ise keklik, tavşan, geyik, turaç gibi hayvanlar avlanır, beslenme amaçlıdır (Koca, 2016: 211). Malinowski (1992: 36), kültürel bir etkinlik başladığında yeni ihtiyaçların ortaya çıktığını, bunların biyolojik ihtiyaçlarla bağlantılı olduğunu söyler. Avcılık sadece besin temini amacıyla yapılmamış, Türkler gibi savaşçı toplumlarda, bu özelliklerini kaybetmemek için düzenli av faaliyeti gerçekleştirilmiştir. Osmanlıda bir dönem, genel beslenme ve savaş talimleri yerini, hükümdarların avlanma merasimlerine bırakmıştır. (Güven ve Hergüner, 1999: 33). Avcılık, cinsiyet rolleri bağlamında, geçmişten beri erkek alanı olmuştur. Tarih boyunca erkekler için bir meslek, savaş talimi yapılan alan ve yaşam biçimi olan avcılıkta, her avcının ustasından öğrendiği meslek etiği ve ahlâkı söz konusudur. Ayrıca, bu konuda devletin yasal uygulamaları da oldukça keskindir. Malinowski’ye göre kurumlar halinde örgütlenmiş kültürel ögeler, ekonomik işbirliği, politik, hukuksal veya eğitsel etkinlikler için birlikler oluşturur. Bu etkinliğin türüne göre de eğitim, toplumsal denetim, ekonomi, bilgi sistemleri, ahlak ve inanç biçimleri oluşur (1992: 22). Meriç; Bayramiç’teki çalışmasında yörede “avcılık faaliyetlerinin geleneksel boyutunu koruduğu” (2018: 195) ve avcılığın yörede “ata sporu” olarak görülüp “eğlence amacıyla” yapıldığını (2018: 198) söyler. Avcılık günümüzde savaş talimi veya geçim için icra edilen bir meslek değildir. Ancak kara avcılığının Türkiye’de yaygın olduğu, Türk

kültürüne ait geleneksel ve yerel ekolojik bilginin devam ettirildiği söylenebilir. Türkiye genelinde AVBİS¹ sistemine kayıtlı 300.000'e yakın avcı bulunmaktadır. Hatay'ın Antakya, Altınözü, Belen, Defne, Dört Yol, Erzin, Hassa, İskenderun, Kırıkhan, Payas ve Yayladağ ilçelerinde avcı dernekleri vardır ve aktiftir. Çalışma, avcılık geleneğini devam ettiren, avcı dernekleri bulunan, tarihsel süreçte demografik yapısı fazla değişmemiş Hassa ilçesindeki kara avcılığını konu edinmiştir.

Tarihi MÖ 3000'li yıllara dayanan bölge, Mercidabık Savaşı sonrasında Osmanlı Devleti'nin himayesine girmiştir. 1864-1865 yıllarında Amanos Dağları'nda yaşayan "Ulaşlı" boyu isyan etmiş, Osmanlı Fırka-ı İslâhiye komutanı Derviş Paşa bölgedeki isyanı bastırmış (Halaçoğlu, 1973: 8), ardından Hassa'yı kurmuştur. Bölgeye ilk hassa taburları geldiğinden bölge bu adı almıştır (Karagel Üççam, 2018a: 293). Hassa halkının kökenine bakıldığında, genelin Türkmenlerden oluştuğu, çoğunluk olan Tiyeklilerin Türkmen olup Oğuzların Bozok koluna bağlı Avşarlar olduğu (Çetin, 2019: 232) söylenebilir. Refiye Şenesen'in (2010) çalışması buradaki toplum ve kültürünün Dede Korkut hikâyelerini barındıracak kadar köklü olduğunu göstermektedir. Literatürden yola çıkarak, Hassa'daki halkın büyük bir bölümünün Türkmenlerden oluştuğu, avcılığın "atlı göçebe" ve "savaşçı" bir hayatın devamı olarak sürdürüldüğü söylenebilir.

Hassa ilk kurulduğunda, civar köylerin ihtiyaçlarını karşılamaya yetecek kadar iş ve ticaret yerine sahip, küçük bir merkezdi. Cuma camisi olarak hizmet veren "Ulu Cami" köylülerin toplandığı, sosyal ve kültürel etkileşimde bulunduğu bir mekandı (Karagel Üççam, 2018a: 195-196). Geçim kaynaklarına bakıldığında, hayvancılık ve çiftçiliğin oldukça yaygın olduğu görülür. Bölge halkı daha çok hayvansal üretim faaliyetleriyle uğraşmaktadır. Bölgede çiftçiler; buğday, mısır, pamuk, fasulye, havuç, zeytin, kavun ve çeşitli meyve türleri yetiştirmektedir (Dağıstan vd., 2022: 523-524). Hassa'ya bağlı Akbez ve Aktepe bölgedeki kasaba özelliği gösteren en eski yerleşmelerdir. Hassa ilçesinin belde belediyesi yapılmış diğer yerleşmeleri Ardıçlı, Söğüt ve Küreci'dir (Karagel Üççam, 2018b: 273). Belde ve köylerin yasayla "mahalle" statüsü kazanmasından sonra; Çay, Derviş Paşa, Girne, Tepebaşı, Yenimahalle, Dedemli, Akbez, Tiyek, Hacılar, Mazmanlı, Demrek, Aktepe, Söğüt, Çınarbası vd. şeklinde idari bölünme yapılmıştır (Karagel Üççam, 2018a: 293). Bölgenin dağlık yapısı ve göç yolları üzerinde yer alması avcılık için uygun hale gelmesine neden olmuştur.

Çalışmanın verileri; HMKÜ Etik Kurulu'ndan izin alınarak, 2022-2024 yıllarında, gözlem ve görüşme tekniğiyle Hassa'nın merkez, Aktepe, Akbez, Söğüt, Dedemli, Tiyek, Yuvalı ve Mazmanlı mahallelerinden toplanmıştır. Avcılığın yoğun olduğu bu bölgelerdeki kahvehane, dernek ve av malzemeleri satan yerlerde görüşmeler yapılmıştır. Kartopu tekniğiyle 29-75 yaş aralığında 45 kişiye ulaşılmıştır. Bu yöntem ilgili kişiye ulaşma ve güven oluşturma açısından faydalıdır. Kaynak kişilerin tamamı erkek olup, öğretmen, memur, kuyumcu, akademisyen, çiftçi, eczacı, işçi, esnaf, belediye personeli vb. geniş bir meslek çeşitliliğine sahiptir. Mevsimi ve zamanı uygun olduğunda ava çıkılarak, av ve avcılar gözlemlenmiştir. Sahadan derlenen bulgular, Malinowski'nin işlevsel yaklaşımıyla avcılığın toplum ve avcı açısından işlevleri doğrultusunda açıklanmıştır.

¹Avlak Yönetimi Bilgi Sistemi.

Çıraklıktan Ustalığa

Eğitim türleri temelde örgün, yaygın ve sargın olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Gündüzalp, 2018: 21). Örgün eğitim planlı programlıdır, eğitim kurumlarında gerçekleştirilir. Avcılığın bu anlamda -şimdilik- bir okulu yoktur. Yaygın eğitim, kişinin geleneksel bilgiyi sözlü kültür ortamlarından alması ve/veya yüz yüze veya internet üzerinden gerçekleştirilen kurslarla kendini geliştirmesidir. Kişinin belli bir sistem olmaksızın kendi tercihiyle okuyarak/izleyerek öğrendikleriyse sargın eğitimidir. Hassa'daki avcılar, avcılığa ilişkin bilgilerini aile büyüklerinden, kahvehane, dernek gibi kurumlarda avcılardan Geleneksel Ekolojik Bilgi (GEB) şeklinde öğrenmişlerdir.

GEB, literatürde “geleneksel bilgi” veya “yerel bilgi” olarak adlandırılan kavramın bileşenidir (Yolcu ve Aça, 2019: 869). Hassa'da avcılar Türk kültürüne ve yerele özgü geleneksel bilgiyi ustalarından ve çevreden öğrenirler. GEB kavramı, çevre etiğinin geleneksel köklerine ve doğa-insan ilişkilerindeki manevi motivasyonlarına odaklanan “geleneksel ekolojik bilgi”yi içine alır. Bilgi, öğrenen ve aktaranların çevreyle ilişkisiyle bağlantılıdır. Bir kuşaktan diğerine aktarılan, eklenerek gelişen bilgi, inanç, ritüel ve pratikler olarak tanımlanabilir (Yolcu ve Aça, 2019: 863). Hassalı avcılarının öğrenme kanallarına bakıldığında geneli avcılığı babadan, dededen öğrenenmişlerdir. Halk eğitimin veya devletin açtığı kurslara giderek yaygın eğitimle avcılığı öğrenenlerin, kitap ve dijital ortamdan kendini geliştirenlerin sayısının az -dolayısıyla değişimin ağır- olduğu görülmüştür.

GEB’i öğrenme, çocukluk döneminde başlar. Türk kültüründe yürümeye yeni başlayan çocukların, koyun ve köpeklerin sırtına binerek ata binme; fare, gelincik, kuş, tilki, tavşan gibi hayvanlara ok atma oyunuyla ilk askeri (Koca, 2016: 132) ve avcılık eğitimlerini aldıkları kaydedilir. Jean-Paul Roux (1998: 175) öldürme olayının sorumlu bir insan eylemi; hayvan öldürmeninse bir çıraklık dönemi olduğunu, söyler. Çin belgelerine göre, ergenliğe geçmemiş çocukların, tehlikesi az, toplum için önemli sayılmayan ufak hayvanları avlamalarına izin verilirdi. Çocuklar önce gelincik ve fareleri, büyüdüklerinde tilki ve tavşanları avlayabilirlerdi. Asıl avcılıksa, ergenleme aşamasından geçmiş olmakla ilişkiliydi.

Hassa'da, sokakta ve ağaçlık alanlarda, “sapan” denilen av aletiyle oynanan kuş avlama oyunu bu kapsamda değerlendirilebilir. KK-1 ve KK-3, bu oyunu bazı avcılarının çıraklıklarının ilk aşamasında oynadığını belirtmişlerdir. “Kuş lastiği” ya da “sapan” olarak bilinen oyuncak silahla avcılarını taklit eden çocuklar, önce hedef nesneleri vururken; sonra kuş ve türevlerini vurmaya başlarlar.

Çocukluğumuzda arkadaşlarımızla sapanla oynamayı çok severdik. Büyüklerimiz ava çıktıklarından onları örnek alarak biz de yakın bölgelerde küçük av kuşlarını avlamaya giderdik. Sapan lastiğinin arasına küçük taşlardan koyup, ağaçlarda ve çalılardaki küçük kuşları vururduk (KK-1).

Meyve ağaçlarının dallarından yapılan (KK-1) sapan; çatal (Y) şeklindedir, uçlarına lastik bağlanır, içine taş yerleştirilir (KK-2, KK-13). Avlanan kuş, bıçakla kesilir, kanı şans ve bereket için sapana sürülür. Reşüddin, Türkçe kökenli olan, Türkçeden Moğolcaya geçtiği ifade edilen “yağlamış” (yağlama kökünden) adlı bir ergenleme töreninden bahseder. Çocuğun ilk avından sonra, hayvanın etini (kanını) ve yağın parmağına sürmesinin bir Moğol geleneği olduğu (Roux, 1998: 175) söylenir. Hassa'da “şans ve bereket” için çocukların avladıkları kuşların kanlarını sapana sürmeleri, geleneksel bilginin devam ettirildiğinin çarpıcı bir

örneğidir. Kuş avlama yanında usta avcıya, av köpeğinin eğitimi, beslenmesi, bakımı ve tedavisinde yardım eden çocuk, çıraklık evresinden ustalık evresine doğru geçer.

Büyüklerinden görerek... Usta çırak ilişkisi ağabeylerinden görme, çevreden. Avcılık genetik gibi bişey. Benim ailemde 10 belgeli avcı var. Babada olmasa da dedede avcılık vardır (KK-9).

Avcılığın yaygın eğitimdeki basamakları *Sürdürülebilir Avcılık İçin Temel Eğitim* (Anonim, 2005: 23-26) adlı çalışmada şu şekildedir: Öğrenme, Sınırlara Ulaşma, Trofe², Metot³, Sportmenlik. Hassa'daki geleneksel aşamalarsa şöyledir: Teknik ve ekolojik bilgi edinimi, silahın özelliklerini tanıma, hedef almayı öğrenme, ustayla kolay av hayvanlarını avlama, ustayla domuz avına çıkma, tek başına ava çıkma (KK-1, KK-4, KK-5). Geleneksel süreçlerde ilk sırada teorik bilgi sonrasında uygulama yer alır.

Avcılığa ilkokul yaşlarında büyüklerimin yanında giderek av yapma tekniklerini onlardan gözlemleyerek başladım. İlk zamanlar aslında maksat büyüklerimin yanında dolaşmak onların heyecanını ortak olmaktı. Daha sonraları sapanla avlanmaya başladım. Bunlar benim ilk av deneyimlerimdi (KK-1).

Avda ustaların silah tutuşu, nişan alışı, yürüme temposu, bölgeyi tanıma şekli, dürbün veya düdük kullanması, av köpeğini yönlendirmesi, beden dili, ıslık atışı, avına davranışı, avı temizleyip pişirmesi bir icradır. Çırak bunları gözlemler. Meraklılar, avcılarının gittiği kahvehanede veya derneklerde bulunarak teknik bilgileri edinebilmektedir. Malinowski'nin ifadesiyle birey kişisel becerisini, toplumun beceriyi, tekniği ve bilgiyi daha önce teslim almış bir üyesinden öğrenir; maddi donanımını ise teslim veya miras alır (1992: 22). Kaynaklara göre Oğuz Kağan yaşlanıp avı bıraktığında, oğullarının avda kendi yerine geçmelerini ister. Bir tören düzenleyerek yetkisini genç avcılara devreder. Törende "Mavi göğes karşı görevimi yaptım" (Roux, 1998: 175) der. Gelenekselde avcılık, çoğu zaman babadan oğula geçer, geleneksel bilgiyi sonraki kuşaklara aktarmak kültüre karşı bir görev veya miras olarak görülebilir.

Avcının ustalaşması için, silahın özelliklerini tanıması, hedef almayı öğrenmesi ve uygulama yapabilmesi gerekir. Avcı iyi ve uzun yürüyebilmeli, gözleri iyi görmeli, yön bilgi ve yeteneği olmalı, ıslık çalabilmeli, köpeği eğitebilmeli, silah kullanabilmeli, silahın bakım ve tamirini yapabilmelidir. "Kural ve normlar her zaman, ideal davranışı belirleyecek biçimde düzenlenmiştir" (Malinowski, 1992: 74). Avcılar ideale yani profesyonel kimliğe geleneksel bilgiyi öğrenip uygulayarak ulaşırlar.

Genelde baban avcı ise sen de avcı olursun... Babam aynı zamanda silah tamiri de yapardı. Ailede var ise yani kanında varsa, avcı merakın da oluyor (KK-5).

Günümüzde avcılarının geleneksel eğitim yanında, yaygın avcılık eğitimini tamamlaması ve avcı sertifikası alması gerekir. Bu eğitimler, Halk Eğitim Merkezleri, Avcı Dernekleri ve T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığına bağlı Milli Parklar Müdürlüğü tarafından verilmektedir.

Avlaklar ve Avlan[amay]anlar

Amanos Dağları'nın doğusundaki Hassa'nın yüzölçümünü dağlar, tarıma elverişli ovalar ve leçelik alanlar oluşturur (URL-2). Bitkilerin tür ve çeşitliliği açısından, Türkiye'nin zengin alanlarından olan Amanoslar'da kayın, göknar, sedir, kızılçam, meşe ağaçları [karaçam,

² Avcıların öldürdükleri avlara verilen ad.

³ Avlanma yöntemleri.

meşe, ardıç] türünden karışık ormanlar bulunmaktadır (Atasoy, 2017: 259-260). Makinin hakim olduğu bölgede, mersin, defne, keçiboynuzu, zakkum, delice ve katırtırnağı gibi bodur bitki türleri yaygındır (URL-3). Bu yapı av hayvanlarının açısından özel bir fauna oluştururken; bölgeyi avcılar için elverişli hale getirir.

Bölgenin, fauna ve flora bakımından zenginliği, onun sosyal, ekonomik ve tarımsal yapısı üzerinde etkilidir (Dağıstan vd., 2022: 519). Leçelik arazi, Amanos, Mazmanlı çeltik tarlaları, üzüm bağları, Köroğlu bölgesi avlanmanın yoğun olduğu yerlerdir (KK-6, KK-9, KK-11). Genellikle üzüm bağlarında tavşan, kış aylarında karatavuk, Mazmanlı çeltik tarlalarında bıldırcın avı yapılmaktadır (KK-6). Dağlık alanlardaysa daha çok domuz avı yapılmaktadır (KK-7). Dedemli, Tiye, Söğüt, Mazmanlı, Aktepe ve Akbez’de avcılar ve avcılık merakının geçmişten beri diğer yerlere oranla fazla olduğu söylenebilir. KK-8 durumu şu şekilde aktarmaktadır:

Dedelerimiz anlatır. Eskiden buralarda her mahalleden insanlarla avlanılırdı. Her on evden birinde avlanma merakı olan insanlar vardı... Asıl bugüne kadar gelenler aile geleneğine sahip insanlar, diğerleri devam ettirmemiş; çocuklarına, torunlarına aktarmamışlar. İş böyle olunca da belli bölgelerde kaldı avcılar... (KK-8).

Bölge, göç rotası üzerinde olduğundan, kuş çeşitliliği bakımından zengindir. Bölgeye gelen göçmen kuşlar dört farklı göç güzergahı (Sina Vadisi, Samandağ, Amik Ovası ve Belen Geçidi) kullanmaktadır. Hava akımlarına kapılıp göç ettikleri ve sürüler halinde uçtuklarından avcılarca çok sayıda kuş avlanmakta (Ceylan, 2022: 10) göçmen kuşların varlığı bölgeyi av için cazip hale getirmektedir.

Bölgeye gelen göçmen kuşlar; leylek, pelikan, balıkçıl, yağmur kuşları, martgüller, ördekler, flamingo, gök kuzgunlar, çobanaldatanlar, guguksular, kütburunlu kuşlar, sülingiller (Ceylan, 2022: 44-46) şekilde sıralanabilir. Göçmen kuşlar yanında bölge faunasında yer alan ve sıklıkla avlanan hayvanları avcılar; kanatlılar (uçabilenler: bıldırcın, keklik, karatavuk, ördek, çulluk) ve kanatsızlar (uçamayanlar: tavşan ve domuz) olarak ikiye ayırmaktadırlar. Bölgede domuz gibi tarım ürünlerine zarar veren hayvanlar sıkça avlanmaktadır. Domuz etinin yenmesi bölge avcılarının inançları açısından haram sayıldığından avlansa da eti tüketilmemektedir.

Geleneksel ekolojik bilgide, bazı hayvanlarla ilgili inanç ve uygulamalar onların avlanmasına izin vermeyip onları korurken; bazı hayvanlarla ilgili olumsuz yöndeki inanç ve uygulamalar -örneğin haram sayılması veya uğursuz olması- ekolojik dengeyi olumsuz yönde etkileyebilmekte, bu türlerin tehdit altında kalmasına yol açabilmektedir (Yolcu vd., 2019: 868). Yaban hayatı oldukça hassas bir alandır. Bölgede içinde bulunulan durum ve şartlara göre av yasakları olmaktadır. Günümüzde kaçak ve yasak avla ilgili para, hatta hapis cezasına kadar yaptırım söz konusudur (URL-1). Bölgede yasaklı hayvanlardan olan karacanın eskiden Amanoslar’da avı yapılırken; günümüzde “nesli tükenmekte olan türler”in içinde yer alması nedeniyle avlanması yasaktır. Ancak bu yasakları, sadece yasal çerçeve etrafında sunmak yeterli değildir. İnanç çerçevesinde yasak veya avlamanın tabu olması söz konusudur. Pertev Naili Boratav (1994: 7) inancın, kişice ya da toplumca; bir düşüncenin, bir olgunun, bir nesnenin veya bir varlığın gerçek olduğunun kabul edilmesi anlamına geldiğini söyler.

İnanç, toplumsal yasaklar ve tabularla, ekolojinin korunması arasında sıkı bir ilişki vardır. Folklorun bir parçası olan tabu ve kaçınma davranışlarının ekolojik korumaya dolaylı yoldan olumlu etkileri olduğu söylenebilir. Doğadan fazla uzaklaşmamış topluluklarda görülen tabiat kültleri temelli inançlar, belirli bölgelerin, su kaynakları ve ormanlarının kirletilmemesi açısından faydalı görülür. Bazı hayvan türlerinin avlanmasının yasaklaması sayesinde, yok olmasının önüne geçilebilmektedir (Yolcu vd., 2019: 867). Hassa'da inanca ve tabuya bağlı yasaklı hayvanları avlamak, yasaklı dönemde avlanmak avcılar tarafından hoş karşılanmaz, bunu yapanın başına kötü bir şeyler geleceğine inanılır, uyarılır.

İhtiyacı kadar avlanmak, çiftleşme ve doğum dönemlerinde avdan uzak durmak, avcılarının hassasiyet gösterdiği hususlardır. Bu doğadaki besin zincirinin bozulmaması açısından önemlidir. Ormanın ruhu ya da iyesine bağlı tabu ve kaçınma davranışları insanı sınırlandırarak doğaya ağır zararlar verilmesinin önüne geçmiştir (Yolcu vd., 2019: 867). Avcılar (KK-9, KK-10) çiftleşme ve doğum dönemlerinde avlanma yapılmadığını, yavruların kendi başlarında ayakta kalabilecekleri döneme kadar beklediklerini, avda yavruya denk gelindiğinde silah eğdiklerini, vücudunda engeli olan ve inanç gereği dokunulmaması gereken hayvanları avlamadıklarını, avlayanları uyardıklarını vurgulamışlardır.

Yaban hayatına saygı duymayan kendine de duymaz. Kuşların üreme döneminde birinci ayın sonundan itibaren hayvanların çiftleşmesini gözlemlediğimiz için yaban domuzu da olsa bırakırız avlanmayı. ...Mesela tavşanın üreme dönemi olur. Küçük yavruları olabilir. Zamanın dışında avlanmak sadece kanuni değil, insanı anlamda da görmek lazım. Daha sonrasında tüfeğimizi yağlar kapatırız (KK-9).

Avlan[a]mayan diğer bir hayvan türü avcı kuşlardır. Kaynaklarda, hakanların ve padişahların avcı kuşlar -özellikle ordu simgelerini oluşturan- yetiştirdiklerine (Güven ve Hergüner, 1999: 39) dair bilgiler yer alır. Günümüzde avcılar bu kuşlara ateş etmezler, avcı kuşlar tabudur. Bölgedeki yırtıcı kuşlar kartal, şahin, atmaca, doğan ve baykuşdur (Ceylan, 2022: 44-46). Pençeleri keskin ve etobur olan bu kuşlar; küçük kuş türleri, tavşan, keklik, ördek gibi hayvanları avlayıp beslenmektedirler. KK-5 avcılarının, "avcı kuşlar"ı kendilerine manen yakın görüp avlamadıklarını belirtir. Buradan hareketle avcılarının yaban hayatıyla kendilerini özdeşleştirdikleri, ayrıca avcı kuşların geçmişte sembol olarak kullanılmasının durumla ilgisi olduğu söylenebilir.

Avcı kuşları kesinlikle vurmam, avcı arkadaşlarıma da bunu tembihlerim; çünkü avcı, avcı arkadaşına zarar vermez. Avcı avlandığında avını yaralı bıraktığında vicdan azabı çeker ama bu kuşlar, onları avlayıp avcının yarım kalan işini tamamlar (KK-5).

Bölgede baykuş ve güvercin türleriye inanç gereği avlanmaz (KK-3, KK-11). Halk arasında baykuşun, uğursuzluk getirdiğine, bir eve konduğunda o evden birinin öleceğine, görüldüğünde kaçtırmak ve öldürmemek gerektiğine inanılmaktadır. Güvercinse, baykuşun aksine uğurlu veya kutsal sayıldığından, avcılar ona dokunmaz.

Güvercin inancı, bazı kutsal kitaplarda yer alan Tufan efsanelerinde, Utnapiştım ve Nuh'un gemisine kadar dayanır. Efsaneye göre Nuh gemideki kuşlardan kuzgun ve güvercini karanın nerede olduğunu araştırmaları için yollar. Utnapiştım ise; güvercin, kuzgun ve kırlangıcı yollar. Altay Türklerinden derlenen metindeyse Nama'nın kuzgun, karga, saksağan ve güvercini göndermesi söz konusudur. Bu metinde güvercin ağzında bir dalla dönüp karanın varlığını

haber verir (Aça, 1999: 54). Uygur Türkleri arasında güvercin “bereket, bolluk, dostluk ve sadakat” simgesidir, vefakâr bir kuş olarak bilinir (Öger vd., 2014: 167). Altay Türklerinden derlenen metinde açıkça, verilen görevi ihmal eden kuşlar lanetlenirken; görevini yerine getiren güvercin övülüp ödüllendirilmektedir (Aça, 1999: 55). Türklerin İslamiyeti kabulünden sonra da kuşlara verilen kıymet devam etmiştir. Anlatı ve inançlarda kuşların daha çok dinî olay ve şahıslara bağlı olarak (Öger vd., 2014: 164) erenlerin, evliyaların güvercin donuna girdikleri ile ilgili menkıbeler görülür. Hassalı avcılardan birinin aktardığı efsaneye göre, İslam Peygamberi kaçarken bir mağaraya saklanır. Bu sırada iki güvercin mağaranın giriş kısmında oturur, uçmadan öylece kalır. Bunu gören düşman, mağaraya birinin girmediğine kani olur, mağaranın içine bakmadan gider (KK-12). Literatürde Peygamberin, düşmanlarından saklanmak için Sevr mağarasına girdiği, mağara girişinde iki güvercinin durduğu, bunu gören Kureyşliler’in; “Eğer orada birisi olsa, bu güvercinler orada durmaz” deyip oradan ayrılp gitmeleriyle Peygamberin kurtulduğuyla ilgili rivayetler (Bakkal, 2020: 505) yer alır.

Benzer şekilde kırlangıç da avcılar arasında kutsal olarak görülmekte, avlanılmaktan kaçınılmaktadır (KK-3). Kırlangıç, Uygur Türkleri arasında dostluğun ve şefkatin simgesi olarak “insanları kazadan ve beladan kurtaran kuş” olarak bilinir. Kırlangıcın yuva yaptığı eve talih konar inancıyla evlerin çatılarına, kapıların üzerine özel yuvalar yapılırdı (Öger vd., 2014: 164). Türk dünyasında kırlangıcın kutsallığıyla ilgili sembolik anlam söz konusudur. Bölgede “yuva bozanın yuvası olmaz” (KK-3, KK-12) inancıyla özellikle kırlangıcın yuvası bozulmaz.

Teçhizat ve Yardımcı Hayvanlar

İlk çağlarda, ucu sivriltilmiş taşlarla, mızrakla, [tuzaklarla], avlanma yapılırken, sonraları ok ve yayla, silahın keşfiyle ateşli silahlarla yaban hayvanları avlanılmıştır (Üçbaş, 1999: 219). Av aletleri insanlığın kültür süreçlerine paralel değişmiş ve gelişmiştir. Malinowski’nin ifadesiyle toplumun kültürel süreçleri; birbiriyle ilişkili, dil ve semboller aracılığıyla iletişim kuran, örgütlenmiş, kültür ürünü nesneler kullanan insanlardan oluşur. El ürünü nesneler, örgütlenmiş gruplar ve semboller birbirine sıkıca bağlı kültür sürecinin üç boyutudur (1992: 22). Türkler eski dönemlerden beri kara avcılığında; dolma tüfekler, tek namlulu, iki namlulu, üç namlulu vb. silahlar kullanmıştır. Günümüzde Hassa’da yarı otomatik, poze, çifte poze, otomatik silah türleri ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Avcıların evinde -av türüne göre silah seçimi nedeniyle- çoğunlukla birden fazla silah mevcuttur. Ördek avında avcılarının çiftleyle avlandıkları; domuz avındaysa otomatik silah tercih ettikleri söylenebilir. Dağlık alanlardaysa, yarı otomatik ve poze silah türleri kullanılmaktadır (KK-1, KK-5).

Avcılar birbirleriyle silahlarının özelliklerini karşılaştırmaktadır. Yerli veya yabancı marka silah tercihi öneri, deneyim ve tecrübeye göredir (KK-1). Avcılar bölgede silah satışı yapan yerlerden silahını temin etmekte, satıcıların önerilerini dikkate almaktadırlar. Hatay’da üçü Hassa ilçesinde bulunan 36 av malzemesi satan yer mevcuttur. Duyun Av Bayi, Özkar Av Bayi ve Hilal Av Malzemeleri’nde her türlü av malzemesini bulmak mümkündür.

Avcının araç gereçlerinin başında silah ve kurşun gelir, bunların yanında dürbün, fener, mühre (ördek sesi çıkaran bir düdük), bıçak, tencere, tabak, çatal, kaşık, çakmak, kesme tahtası, mangal, yakacak, şiş, maşa, sabun, deterjan gibi yardımcı araç-gereçler de kullanılmaktadır. Avcının kıyafet ve ayakkabıları, kullandığı eşyalar kadar önemlidir. Çalıların yırtmayacağı, üzerine otların yapışmayacağı, su almayacak kıyafetler; rahat yürüyebileceği, su geçirmez

botlar tercih edilmektedir (KK-5). Ava öncesi semaverler yakılarak çaylar demlenir. Ekiple gidildiğinde iki demlikli semaver kullanılmaktadır (KK-1).

Avcılıkta planlı olmak ve hazırlık önemlidir. Avcılar av öncesinde araç-gereçlerinin eksiksiz olduğunu kontrol eder. Avlakta dürbünle saha taraması yapılarak rota şekillendirilir. Saha çalışmamızda bazı avcılar, “avcının gözleri kartal ve şahin gibi olmalı” (KK-1, KK-2) diyerek dürbün kullanmayı reddettikleri kaydedilmiştir. Fener daha çok kapalı havada veya karanlığa kalındığında, özellikle domuz ve tavşan avında yuva içinin görülmesinde fener kullanılır. Günümüzde telefon da av öncesi, av sırası ve sonrasında bilgi almak, haberleşmek, resimlerini sosyal medyada paylaşmak için kullanılmaktadır.

Eskiden iletişim aracı yoktu, insanlar ısıklarla iletişim kurarlardı şimdi telefon var. Saftan geride kalanlar çok ilerlemez, silah sesine göre hareket eder. Biz de telefon çekmezse ısıkla yerimizi ifade ediyoruz (KK-1).

Görüldüğü üzere geleneksel bilginin kullanımı yanında dijital kültürden de faydalanan avcılar, çağın imkanları ve ihtiyaçları doğrultusunda bilgi ve teçhizatları da değişip gelişmektedir. Avcılar yaygın olarak işlemlerini yapmak için AVBİS sistemini kullanmaktadır. Bu sistem avcılar; belge alma, av haritaları, dernek ve bayiler, AVBİS il müdürlükleri, kurslar gibi pek çok konuda bilgi almalarını ve işlem yapmalarını sağlamaktadır.

Av köpekleri⁴, silahtan sonra avcıyı tamamlayan diğer temel unsurdur. Kimi avcıda tek, kimisinde birden fazla köpek bulunmaktadır. Grup, av köpeği olmayanı noksan avcı olarak görmektedir. Avcı silahı kadar köpeğiyle de övünür. Av bölgesine ve avın cinsine göre köpek yetiştirilmekte veya ava götürülmektedir. Bölgede av köpeğine önem verilmesinin kökleri tarihin en eski dönemlerine kadar uzanır. *Dîvânu Lugâti't-Türk* adlı eserde av köpeği anlamında “barak” kelimesi “Çok tüylü bir köpektir” (İlhan ve Şenel, 2008: 268) şeklinde açıklanır. Türk topluluklarında Kırgızlarda Kumayık, Başkurtlarda Barak, İslamiyetten sonra Müslüman Türklerde Kıtmir efsanevi köpekler olarak bilinir (Çoruhlu, 2000: 154). Av köpekleri mitik anlatılara ve efsanelere konu olmuştur.

İslamiyetle birlikte av köpeğine verilen önem, avcılığın soylular arasında itibar gören bir spor olmasıyla arttı. Av köpeği dostluk, sadakat, sabır ve tevekkülün sembolü oldu (Çoruhlu, 2000: 155). Literatürde, Selçuklu Devleti'ne ilk şeklini kazandıran Tuğrul Bey'in, Avcılık Teşkilatını resmi bir kurum haline getirdiği, Avcı Birlikleri kurarak, süreklilikli avları tertiplendiği kaydedilmiştir (Güven ve Hergüner, 1999: 33). Günümüzde avlarda pek çok köpek yer almaktadır. Türkiye'nin kovucu av köpeği ırkları Türk Tazısı ve Zağar (Kopay)dır. Ayrıca Çatalburun adında bir yerli fermalı⁵ av köpeği ırkı bulunmaktadır (Oğrak vd., 2012: 72). Çatalburun türü av köpeğine “Türk pointer” adı verilmektedir. Köpeklerin kullanımı av türüne göredir. Hassa bölgesinde mevsimsel yapıdan dolayı cins köpeklerin yaşaması zor olduğundan, “kıрма” köpekler tercih edilmektedir (KK-1, KK-9). Kıрма köpek cinsi, pointer ile çatalburun cinslerinin çiftleşmesiyle elde edilmektedir. Çulluk, keklik ve göçmen kuşların avlanması sırasında bu türler kullanılmaktadır. Diğer köpek türü “kopay”dır. Atletik ve dayanıklı bir tür

⁴ Av köpeklerinin eğitimi ve bakımında ayrıntılı bilgi için bkz. (Meriç, 2018).

⁵ Köpeğin avı göstermek için hareketsiz şekilde durması.

olan kopay, genellikle tavşan ve domuz avında kullanılmaktadır (KK-5). Av köpeği avcının yardımcısı ve koruyucusu olması yanında dostu ve can yoldaşı olarak görülmektedir.

Köpeğin avdaki yetkinliği, avcının yeteneği ve tecrübesiyle doğru orantılıdır. Avcı, köpeğinin eğitimi, bakımı ve tedavisinden sorumludur. Köpeğin eğitimi geleneksel bilginin aktarımı yoluyla çocukken öğrenilir, köpek de küçükken eğitilir.

Av köpeği eğitimi kuşçu köpeklerde ölmüş ya da dondurulmuş bir kuşla veya kuş tüylerinden yapılmış kuş maketiyle yapılıyor. Obje bir misinaya veya uzun bir ipe bağlanıyor. Ava uygun bir arazide obje yerde sürükleniyor ve bir yere saklanıyor. Yavru köpek bırakılıyor. Sürüklenen yerden kokuyu takip ederek, ava ferma yapmasını sağlıyoruz. Yavru avı bulup ağzına alınca misinayı kendimize doğru çekerek avcıya getirmesini sağlıyoruz. Getirince ödül olarak köpeği seviyoruz. Tavşancı köpeğiye; yavrunun burnuna vurulan bir tavşanın öd kesesini tamlatıyoruz. Tavşanın kafasını yediriyoruz. Tavşan derisinden obje yapıp onunla eğitiyoruz. Yerli ev tavşanı olursa onunla da eğitimini yapıyoruz (KK-5).

Av köpeği yaralandığında veya hastalandığında, tedavisini avcı yapar. Avcı temel bakımla ilgili hususları bilmek durumundadır. Köpeklerin beslenmeleri, avcılarının yedikleri yemekler üzerinden sağlanır. Köpeğe zarar vereceği düşünüldüğünden, av hayvanının eti yedirilmez (KK-9). Avlakda avcı gözetiminde beslenen köpeğe kan tatmaması için pişmiş avın kemik ve derileri -zarar verebilecek nesneler ayıklanarak- verilir.

Av Zamanı, İnanç ve Ritüel

Av zamanı yıl içinde mevsimi geldiğinde, hafta içinde uygun gün, gün içindeyse sabah erkendendir. Bu; mevsime, üreme ve doğum dönemine, avcının ve avın durumuna, günün aydınlık veya karanlık oluşuna göre değişebilmektedir. Av takvimine uymama yaban hayatına zarar verebilir. Takvim dışı avlanmanın maddi ve/veya hapis cezası vardır. Bu dönemin dışında kalan avlanma mevsimindeyse, günlük avlanma için “gün doğarken ve gün batarken” şeklinde zaman aralığı vardır. Havaların soğuması, yine avlanma sezonun bitmesiyle ilgili mevsimsel ölçüttür.

Gün doğumu gün batımı saat aralığında yapılmaktadır. Genelde av beş [akşam] gibi bırakılıyor. Havalar soğuyunca, yağmurlar yağmaya başlayınca, avlanma sezonu biter, silahlar kaldırılır (KK-14).

Geleneksel ve resmi avlanma sezonu örtüşmektedir. Halk kültüründeki birtakım inanış, ritüel ve uygulamalar, toplulukların çevreleriyle ve doğal dünyayla ilişkilerini inşa eder (Yolcu vd., 2019: 866). Bölgedeki zamansal döngüye göre, havalar ısınmaya başladığında av başlar, havalar soğumaya başladığında av mevsimi sonlandırılarak, tüfekler duvara asılır.

Avlanma, hazırlık gerektirmektedir. Meriç (2018: 194) avcılığın “av öncesi, av esnası ve av sonrası” şeklinde üçe ayırabileceğimiz hazırlık, uygulama ve inanışlar içerdiğini söyler. Hazırlığın eksiksiz yapılması, avcının işlerinin yolunda gitmesini, belli bir konfor içinde avlanmasını sağlar. Araç gereç avcının en önemli yardımcısıdır, bir gün önceden hazırlanır. Silahlar kontrol edilir, bakımı yapılır, saçmalar sayılır, köpek, av kıyafetleri ve erzaklar hazırlanır. Bahaddin Ögel (2000: 1-2) eski Türklerde tarlada çalışanlar, at üzerinde hayvan güdenler veya savaşçı olanların kıyafetlerinin ayrıldığını, hayvancı ve savaşçıların çalırlara taşlara, soğuğa dayanabilen, attan rahat edilebilecek kıyafetler giydiklerini söyler. Günümüzde

avcılar uzun yürüyüşlerde, yağmurlu havalarda, çalılarda dayanabilecek özel kıyafetler giyerler.

Kamuflej giyilir. Genellikle çalı çırpının yırtmayacağı dikenlerin otların yapışmayacağı türden olmalı. ...Tüfekleri, fişeklerini hazırlarsın, silahlarımızı yağlarız (KK-5).

Av çantası da içinde avcının ihtiyacı olan araç-gerecin bulunduğu kıyafetleri tamamlayıcı bir unsurdur. Çantaya, avda tüketilmek üzere avcı eşlerinin/annelerinin önceden hazırladığı sarma, dolma, kek, tepsi böreği, atıştırma ve içecekler konulur. Avlağa çay, semaver ve su götürülür.

Bir iki gün dayanabilecek yiyecekleri yanımızda götürürüz. Bozulamayacak ve yetecek kadar. Kahvaltılık dışında çay için semaver götürülür. Yemek olarak: sarma, ocak kömbesi alırız yanımıza, üzüm, fındık, ceviz (KK-10).

Erken dönemlerde bir tür ayin işlevi taşıyan avlar, insan topluluklarının medeniyet dönüşümü içinde zamanla sosyo-ekonomik bir boyut kazansa da, kutsal alt yapısı korunmuştur. Bundan dolayı avcılığın hemen tüm şekilleri tabu, inanç, ritüel ve uygulamayı içerir. Mitik tasavvurlarda “av yolculuğu” çoğu zaman “kutsalın dünyasına yapılan yolculuk” olarak simgeselleştirilir (Aça, 2015: 6). Hassalı bir avcı, av heyecanını şöyle aktarmıştır:

Ama o gece uyumayız. Uyku tutmaz acaba yarın hava nasıl olacak... Tıpkı bayramdan önceki gün çocukları uyku tutmaz ya bayramlıklarını yastıkların altına koyar ya aynı o şekilde (KK-5).

Türk kültür yapısı içerisinde geleneksel dünya görüşü; avcılık faaliyetleri etrafındaki inanç ve uygulamaları biçimlendirmiş, bu kültürel kodlar günümüze kadar gelmiştir (Meriç, 2018: 202). Kültürel kodlar hafızada korunur, sözlü kültür ortamlarında çoğu zaman usta-çırak ilişkisi içerisinde aktarılır. Hassa'da avcılar birbirlerinin silahlarını almazlar, silahlarına ellenmesini hoş karşılamazlar (KK-1). Avcıların yatmadan “avın güzel geçmesi” için dua etmesi önemli bir rüteldir. Ritüeli, Kasım Karaman (2010: 229), birey ya da gruplarla ilgili bazı değerlerin, uygun zamanlarda, sembolik ve pek değişmeyen ardışık davranış biçimleriyle tekrarlanması şeklinde açıklar. Av günü, gün doğmadan kalkılır. Avın bereketi için evli olanlar eşlerinden; olmayanlar annelerinden “hayır dua” alır. “Hayır dua” almadan ava çıkılırsa “avın bereketsiz geçeceğine” inanılmaktadır (KK-1). Fuzuli Bayat (2005: 51) eski Türklerin av öncesi hazırlıklarının, birtakım arınma ritüelleri içerdiğini söyler. Avcı, av öncesi temizlenmelidir çünkü “av ruhu” avcının temiz sözlü ve vücutlu olmasını ister. Yakın dönemlere kadar avcılıkla geçiren Şor Türklerine göre, orman ruhları avcının bedenene ve ruhen temiz ayrıca doğru sözlü olmasını isterler. Avcı ava çıkacağı gün, cinsel ilişkide bulunmamalıdır. Avcı ve avcının ailesi temizlik kuralına uymalıdır (İnan, 2018: 45). Hassa'da avcılar, av öncesi banyo yapıp, abdest almaktadırlar. Ruhen ve bedenene temiz olmanın avın bereketli geçmesinde etkili olduğuna inanılmaktadır (KK-1, KK-13). Avcının, av hayvanlarına ve doğaya karşı hassasiyet göstermesi gerektiğine inanılır.

Avladığımız hayvanları temizleriz, geri kalan artıkları çukur kazıp içine koyarız. Buradaki amaç, çevreyi temiz tutmak, doğayı kirletmemek. Ayrıca avladığımız hayvana da saygımızdan bunu yapıyoruz (KK-1).

Diğer bir inançsa rızık ve kismetle ilgilidir, “kaçan avın başkasının kismeti olduğu”na inanılır. Avcılık teamüllerine göre, avcı avı vuramaz, av başka bir avcının görüş alanına girerse, artık onun kismetidir. “Kismetten öteye gidilmez” (KK-9) inancı bu davranış kalıbını destekler.

Şule Gezer'e (2017: 14) göre av ruhunun, geyik üzerinde ormanı dolaşıp avcıları gözetlediğine, onların kurallara uyup uymadıklarını kontrol ettiğine, kurallara uymayanlarınsa cezalandırdığına inanılır. Hassa'da avlanma sırasında tabu ve inançlara riayet önemlidir. Aksi durumda avın bereketsiz geçeceğine, avcının başına kötü şeyler gelebileceğine inanılmaktadır.

Avlanmak için Leçe bölgesine gittik o gün de maşallah bereketli bir gün... Haddinden fazla hayvan avladım. Ben arkadaşlarıma hava atıyorum... Neyse biz avdan döndük ertesi gün arabam çalışmadı; aküsü bitmiş, akşamı olmadan evin musluğu bozuldu. Neyse onu ben yapayım derken elimi kestim. En son hanımla da kavga ettim. Sonra Allah'a tövbe ettim. Vallaha da billaha da bir daha hakkımdan fazla avlamayacağım dedim. Bir daha yapmadım (KK-1).

Kuzeyli avcı uluslarda orman kültü önemlidir. Yakut avcılar, ormanın ruhları olduğuna inanırlar. Bu ruhlar avcıları korur, onlara bereketli av ihsan ederler (İnan, 2018: 45). "Avın bereketli olması için yapılan uygulamalar, av hayvanlarını dolayısıyla avcılığı yöneten bir ruhun varlığını ve ona inanmayı düşündürmektedir" (Kaya 2009: 99). Bölgedeki inanışlarda "doğa kanunu/tabiat ana" diye sakınılanın "orman kültü" ve "av iyeleriyle" örtüştüğü görülür. Bayat'a (2005: 52) göre "Av hayvanlarını çok avlamak ve acı çektirerek zalimce öldürmek de yasaktır. Böyle yapılırsa ormanın ruhu avcıya kızar ve av vermez." Görüştüğümüz avcılardan biri konuyla ilgili şunları aktarmıştır:

Avlanmaya gittiğimizde bazen arkadaşlar eziyet ediyorlar, görüyoruz. Çok kızsak da elden bir şey gelmiyor ama geçenlerde avcı arkadaşla karşılaştım. Elmacık kemiği şişmişti. Nedenini sordum. Vallaha tabiat ana bana iki tokat attı, geçenkinden dolayı böyle oldum dedi. Olayın aslı ise, avlanma sırasında tüfek depmiş, depince yüzüne gelmiş. Ben de iyi ders oldu sana bir daha da yapmazsın, dedim (KK-15).

Yaban hayatının korunması bağlamında avlanma belli dönemlerde yapılmaktadır. Roux (1988: 174) Eski Türklerde küçük veya büyük avın bütün yıl serbest olmadığını, daha çok kış avlarının söz konusu olduğunu söyler. Hayvanların "büyüyüp çoğalabilmesi" için yaz mevsiminde süre avları; biyolojik denge açısından küçük kuşların yakalanması ve avlanması yasaklanmıştır. Coğrafyaya göre değişen yerel ekolojik bilgi Hassa'da, "avcılarının küçük kuşları avlamaması ve genel avın kış aylarında yapılmaması" şeklindedir.

Av Eti ve Paylaşım

Avlanma bireysel olabilir ancak ava daha çok bir ekiple gidilir. Ekip av boyunca belli bir nizam içinde, birbiriyle haberleşerek ilerler. Av sonrası toplanma alanı olarak belirlenen yere gidilip günün nasıl geçtiği, kimin ne avladığıyla ilgili istişare edilir. Bu istişareler, grup ruhunu pekiştirirken diğer yandan avcının doğru ve yanlış yaptığı noktalarda tecrübe edinmesi için önemlidir. Herkesin ne avladığına bakılması işlevsel açıdan gizli bir rekabet ortamını göstermektedir.

Gece olmasına yakın dağıldığımız alana tekrar gelip günün kritiğini yaparız. Kim ne avladı diye bakınız. Haddinden fazla avlanma yapan arkadaşlara uyarıları yapıyoruz. Bu konuda çok katı kurallarımız var. Daha sonra az avlanan veya avı vuramayan kimse varsa kendi aramızda bölüşmeye gideriz (KK-16).

Bakarız arkadaşlardan avlanma yapamayan olursa bizdeki hayvanlardan veririz. Paylaşırız. Baktık az varsa orada temizleriz pişirir yeriz (KK-8).

Türk kültürel yapısı içinde eski dönemlerde, hayvan öldürmenin sorumluluğunu ve tehlikelerini paylaşmak için, avcının öldürdüğü hayvanlardan başkalarına da verdiği, avcılarının

az rastlanır bir eli açıklık gösterdiği belirtilir. Türk dünyasında avcılar arasında paylaşma kültürünün; uca, sauga terimleri ve pay dilemek, pay vermek “bir parça vermek” [üleşmek] gibi deyimlerden anlaşıldığı üzere oldukça yaygın olduğu kaydedilir (Roux, 1998: 176). Av eti paylaşımı, tarihi eski dönemlere kadar dayanan, İslamiyetle bütünleşerek devam eden bir ritüeldir. Av sonrası paylaşım; av eti, yemek ve deneyimler için geçerlidir. Hassa’da avcılarının “Avcı arkadaşı açken, tok yatan bizden değildir” (KK-8) ifadelerinde, İslam Peygamberi’nin hadisine⁶ gönderme vardır. Bu aslında “avcılık mesleği ve ilişkilerini” kıymetlendiren, kökenindeki inançsal boyuta işaret eden bir göndermedir. Avcılar arasında eşitlikçi, hak yemekten sakınılan, paylaşımcı bir üslup vardır.

Av etinin bölüşülerek yenmesi, avlanamayanlara av eti verilmesi hem paylaşma kültürünün uzantısı hem de bolluk bereket temini için bir “saçı” gibi görülebilir. Bu kültürel olguya balıkçılıkta da rastlanır. Balıkçılar, sezon başında avladıklarını akrabalarına, komşularına veya tayfalarına ikram ederek bir tür “saçı” gerçekleştirirler (Aça, 2015: 17). Kara avcılığında da deniz avcılığında da avın paylaşımı Türk kültürünün bir parçasıdır. Avcılar arasındaki “biz böyle gördük, böyle yaparız” ifadesi, kuşaklar boyunca devam eden yapıyı ve atalardan öğrenilenlere hassasiyeti vurgulamaktadır. “İnsan ihtiyaçlarıyla ve bunların doyurulmasıyla dolaylı ya da dolaysız bir ilgisi olmadan hiçbir etkili eylem sistemi varlık sürdüremez” (Malinowski, 1992: 143). Av etinin paylaşımı, sosyal dayanışma ve avcılık icrasının devamı bağlamında önemlidir. Avcılık, sadece beslenme ihtiyacıyla ilişkili değildir, toplumsal dayanışma ve paylaşımın dolayısıyla geleneksel ekolojik bilginin bir izdüşümü olarak görülmelidir.

Avlanan hayvanların bir kısmı avlakta avcılarca, kalanlar ise avcının evinde çeşitli yemekler yapılarak tüketilmektedir. Geleneksel mutfakta tüketilen av yemekleri yerel unsurlarla şekil almıştır. Kanatlı hayvanların etinden yapılan yemekleri keklik pilavı, keklik kebabı (KK-5), keklik kavurması, (KK-1), keklik çorbası (KK-5), bıldırcın kebabı (KK-2), bıldırcın kavurması (KK-16), çulluk kavurması (KK-5), ördek kebabı (KK-9); kanatsız hayvanların etinden yapılan yemekleri ise tavşan (KK-5) yemeği şeklinde sıralayabiliriz.

Avını tamamlayan avcı evine geri döner. Avlanmanın bitmesiyle tüfeğin boş olup olmadığı -güvenlik açısından- dikkatlice kontrol edilir. Avcılar birbirini bu hususta özellikle uyarmaktadır. Kontroller sağladıktan sonra, tüfeğin emniyet kilidini kapalı konuma getirilir. Silah silinip yerine kaldırılır. Bu önemli bir ritüeldir. Avda kullanılan aletler suyla temizlenerek yeniden çantaya konulur (KK-9). Tüm bu işlemler tamamlandıktan sonra avcı duş alır, eşi ve çocuklarıyla av nasıl geçtiğine dair istişareler yaptıktan sonra dinlenmeye çekilir. Arınmayla başlayan ritüel arınmayla sonlanır, av zamanı bu pratiklerle tamamlanır.

Sonuç

Avcılık yaban hayatıyla merkezlenen, geleneksel ve ekolojik bilginin aktarıldığı, bir yönüyle meslek diğer yönüyle spor veya hobi şeklinde kendini devam ettiren bir yapıdır. Çalışmada kara avcılığıyla ilgili geleneksel Türk kültüründeki bilginin, inanç ve uygulamaların genel bir benzerlik içerdiği; bununla birlikte yerel ekolojik bilgiyle bütünleşmesiyle Hassa’ya özgü kısımlarda ayrıştığı görülmüştür. Avcılık avcılar için, kültürü temsil etme ve onu geleceğe

⁶ Daha geniş bilgi için bkz. (Can, 2013).

miras bırakma bağlamında önemli bir konudur. Avcıların öğrenme kanallarına baktığımızda avcılığı yaygın olarak büyüklerinden, derneklerden, kahvehanelerden, av sırasında sözlü kültür ortamlarından, kurslara giderek -az da olsa- kitap ve internetten öğrendikleri söylenebilir. Öğrenme kanalları ve kullanılan teçhizat açısından bakıldığında, geleneksel korunurken; ihtiyaçlar doğrultusunda moderniteden de faydalandığı görülür.

Av geçmişte hayatı devam ettirmek, beslenmek ve bedensel olarak çevik, savaşçı bir kimlik edinmek ihtiyaçlarını karşılıyordu. Günümüzdeyse çok azıyla beslenme, daha fazlasıyla hareket, rekabet ve eğlence ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Gündelik hayatta kimi zaman avlanmak ikinci planda kalmakta; işten keyif almak, vakit geçirmek dolayısıyla “eğlenme işlevi” ön plana çıkmaktadır. Avcılık, grup üyelerine sosyal bir ortam sağlamaktadır. Avcıların günlük hayatın sıkıcılığından kurtulup rahat bir zaman geçirme isteği, icranın oluşmasına zemin hazırlamıştır. Avcılar, iş ve aile hayatının bunaltıcı ortamından sıyrılıp nefes aldıklarını ifade etmişlerdir. Pek çok farklı meslekten kişinin avcılıkla uğraşması bunun bir göstergesidir.

Hassa’da avcı dernekleri, içerik olarak farklılıklar olsa da yapısal özellikleri açısından, Osmanlı Devleti’nde yer alan avcı kurumlarının birer uzantısı olarak görülebilir. Bu dernekler avcıları ortak amaçlarla birleşmesine, sosyal grup oluşumuna ve geleneğin sürdürülebilirliğine katkı sağlamıştır. Genellikle avcılar, avcı gruplarla sosyalleşmektedir. Dernek, kahvehane ve av malzemeleri satışı yapan yerlerde bir araya gelenler; ortak uğraş, anı, tecrübe, bilgi paylaşımı ve ortak jargon oluşturmaktadır. Bu biraraya gelişlerde, özellikle geleneksel ve yerel ekolojik bilgi aktarımı ve yaban hayatı konusu temel noktadır. Avcılıkta keyfli zaman geçirmek yanında, avcılığın babadan oğula veya dededen toruna aktarılması “eğitim veya kültürün gelecek kuşaklara aktarılması” devam etmesi, somut olmayan kültürel mirasın, geleneksel bilginin aktarılması, geleneğin temelini oluşturmaktadır.

Bölgede yer alan avcıların erkek olması, kadın avcılara rastlanmaması, bölgede bu geleneğin cinsiyet rolüne büründüğünü göstermektedir. Avcıların kızları, kız kardeşleri, eşleri ve anneleri avlanmamaktadır. Ancak av yemeklerini hazırlama, kıyafetleri yıkayıp temizleme, köpekleri besleme ve bakımını yapma, avın bereketi için dua etme, getirilen av hayvanının temizleme, saklama, pişirme, av hikâyelerini dinleme kısımlarında geleneğe dâhil olmaktadır.

Avcıların silah gibi yanlarından ayırmadıkları av köpekleri özel yöntemlerle eğitilmektedir. Bu köpek türlerinin bakımını üstlenen avcılar, aynı zamanda “halk baytarlığı” kimliği ortaya çıkmıştır. Babalarıyla birlikte evdeki köpeğin bakımını üstlenen çocuk usta-çırak ilişkisi içerisinde halk baytarlığını öğrenir, bu kapsamda bir çıraklık evresi geçirir. Çıraklık aynı zamanda erkekler için ergenleme ritüellerini içerir.

Hassa’da arazi yapısı ve iklimsel özellikler avda oldukça önemli unsurlardır. Göç yolu üzerinde olan bu bölge, pek çok uçar hayvanın konaklaması nedeniyle avcılar için merkezi bir yer haline gelmiştir. Bölgenin maki bitki örtüsü, hayvan türlerinin uğrak yerlerinden biri olmasını sağlamıştır. Avcılar avın türüne göre değişebilen silahlar kullanmaktadırlar. Silah, mermi ve diğer araç-gereçler bölgedeki satıcılardan temin edilmektedir. Genç avcılardan bazıları, ihtiyaçlarını internet sitelerinden almaktadırlar. AVBİS gibi dijital ortamlar yoluyla avlak alanları inceleme, haber alma ve bilgi edinme, avladıklarını sosyal medyada paylaşma,

sosyal medyadaki avcı gruplar, dijital ortamın ve çağın getirdiği, avcılık konusundaki değişimlerdir.

Bölgede belli dönemlerde “trap atışları” adı ile yarışmalar yapılmaktadır. Çevre illerden pek çok avcı bölgeye gelerek yarışmalara katılmaktadır. Bu yarışmaların birçok işlevi vardır. Bu atışlarda avcılar diğer avcılarla tanışmakta, kaynaşmakta, usta avcılarının hünerlerini görerek tecrübelerinden faydalanmaktadır. Dolayısıyla kamusal alanda gerçekleşen yarışmalar; avcılar için sosyalleşme, rekabet güdüsünü giderme, hüner gösterme, geleneksel ve yerel ekolojik bilgidен faydalanma bağlamlarıdır.

Sözlü, yazılı ve dijital kaynaklardan yola çıkarak Hassa’da avcılığın, “atlı göçer-evli” ve “savaşçı” bir hayatın devamı olarak sürdürülen bir “ata mirası” olduğu söylenebilir. Avcılıkta geçmişten günümüze kadar devam eden rüya yorumu, tabu, inanma, ritüel ve pratikler bunu göstermektedir. Avcılarda dikkati çeken tabulardan biri, avcının silahına el sürülmesine izin vermemesidir. Avcı silahını kimseyle paylaşmaz, temizlik ve bakımını tek başına yapar, bunu “namus” olarak nitelendirir. Geleneksel bilginin devamı bağlamında “silah üstünden atlama” ritüeli de bereket temini bağlamında uygulanan dikkat çekici ritüellerdendir. Tespit ettiğimiz diğer bir inanma avcılarının gördükleri rüyayı avla ilişkilendirmesidir. İyiye yorumlanan rüya ile oğullarını ava yollayan Oğuz Kağan’ın aksine; Hassa’da kötü rüya gören avcının ava gitmemesi, geleneksel ritüellerin devamını göstermektedir. Hassa’daki avcılıkla ilgili ava ait döngü, inanç, rüya ve ritüellerin yalnızca burası sınırlı olmadığı, ortak inanış ve düşünüş sisteminin tezahürleri oldukları kaynaklardan hareketle kolaylıkla anlaşılabilir. Çalışmamızın örneklem alanı Hassa ile sınırlı olsa da burası Türk kültür coğrafyasının bir parçasıdır ve bütünden bağımsız değerlendirilemez.

Gözlemlerimizden yola çıkarak; avcılıktaki tabular, etik ve ahlaki kurallar ayrıca devletin yasal düzenlemelerine rağmen avda kurallara uymayanlar nedeniyle Hassa’da yaban hayatının zarar gördüğünü ve av hayvanlarının sayısının azalmaya başladığını söyleyebiliriz. Toplumsal ve kişisel baskılardan kurtulmak için bir kaçıp kurtulma mekanizması bağlamında bakıldığında, avcılıkla ilgili bilgilerini sözlü kültürden miras alanların, hem avcı etiğine hem de yasalara uygun davranarak yaban hayatını korumak için çabaladıkları, avcılarca kabul gördükleri söylenebilir. Hassasiyet göstermeyen avcılar, yaban hayatına zarar vermekte ve avcılarca dışlanmaktadır. Bu kapsamda geleneksel bilginin yaygınlaştırılması ve yasaların daha caydırıcı hale getirilmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Abdülaziz Bey (1995). *Osmanlı Adet ve Merasim Tabirleri (İnsanlar, İnanışlar, Eğlence, Dil)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- AÇA, Mehmet (1999). “Tufan’ın Kuşları ve Kozı Körpeş-Bayan Sulu Destanındaki Bazı Kuşlar”, *Milli Folklor*, C. 6, S. 42, s. 53-57.
- AÇA, Mustafa (2015). “Giresun ve Trabzon Yöresi Balıkçılarının Av Merkezli İnanış ve Uygulamalarına Karşılaştırmalı Bir Bakış”, *Uluslararası Türk Dünyası Kültür Araştırmaları Dergisi*, C. 1, S. 2, s.1-24.
- Anonim (2005). *Sürdürülebilir Avcılık İçin Temel Eğitim Kitabı*. Ankara: T.C. Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü.
- ARTUN, Erman (2014). *Halkbilimi/ Halk Edebiyatı Sözlüğü*. Adana: Öz Baran Ofset.
- ATASOY, Ahmet (2017). “Hassa İlçesi’nin (Hatay) Toprak Coğrafyası”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 10, S. 48, s. 253-269.

- BAKKAL, Ali (2020). “Hz. Peygamber’in Düşmanlarından Korunması”, *Diyanet İlmi Dergi*, C. 56, S. 2, s. 493-522.
- BAYAT, Fuzuli (2005). “Sosyo Ekonomik Bağlamda Avcılık İyesi ve Av Kültü”, *Folklor/ Edebiyat*, C. 11, S. 44, s. 51-60.
- BORATAV, Pertev Naili (1994). *100 Soruda Türk Folkloru*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- CAFEROĞLU, Ahmet (1972). “Türklerde Av Kültü ve Müessesesi”, *VII. Türk Tarih Kongresi Tebliğleri*, Ankara, C. 1, s. 169-175.
- CAN, Ali (2013). “Kur’an ve Sünnet Işığında Komşuluğun Yeri”, *Kahramanmaraş Üniversitesi İlahiyat Dergisi*, C.9, S. 21, s. 215-221.
- CEYLAN, Eren (2022). “Hatay bölgesi yabani ve göçmen kuşlarda rehabilite edilen vakaların değerlendirilmesi”. Yüksek Lisans Tezi. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi.
- ÇETİN, M. Adil (2019). *Yazılı Kaynaklarda Hassa-Osmaniye*. Osmaniye: Akdeniz Ofset.
- ÇORUHLU, Yaşar (2000). *Türk Mitolojisinin Anahtarları*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- DAĞISTAN, Erdal vd. (2022). “Yaban Hayvanlarının Tarımsal Faaliyetler Üzerine Etkileri: Hatay İli Örneği”, *MAS Journal of Applied Sciences*, C.7, S. 2, s. 519-527.
- DELİBEKİR, Ömer İlyas (2024). “Hassa’da avcılık geleneği”. Yüksek Lisans Tezi. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi.
- GEZER, Şule (2017). “Alageyik Efsanesi ile Kococaş Destininde Ortak Unsurlar”, *Folklor/ Edebiyat*, C. 23, S. 89, s. 11-29.
- GÜNDÜZALP, Seda (2018). “Eğitimin Temel Kavramları, Amaç ve İşlevleri”, *Eğitime Giriş* (ed. Mukadder Boydak Özcan ve Tuncay Yavuz Özdemir), Ankara: ASOS Yayınları, s. 15-34.
- GÜVEN, Özbay vd. (1999). “Türk Kültüründe Avcılığın Temel Dayanaklar”, *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 5, S. 5, s. 32-49.
- HALAÇOĞLU, Yusuf (1973). “Fırka-i İslâhiye ve Yapmış Olduğu İskân”, *Tarih Dergisi*, S. 27, s. 1-20.
- HAŞİMİ, Ahmet (2001). “Hassa ağzı incelemesi”. Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- İLHAN, Nadir vd. (2008). “Dîvânü Lugat’it Türk’e Göre Av, Avcılık ve Hayvancılıkla İlgili Kelimeler ve Kavram Alanları”, *Journal of Turkish Studies*, C. 3, S. 1, s. 259-277.
- İNAN, Abdulkadir (2018). *Eski Türk Dini Tarihi*. Ankara: Altınordu Yayınları.
- KARAGEL ÜÇEÇAM, Döndü (2018a). *Hatay İli Yerleşme Coğrafyası I (Yerleşmelerin Kuruluşu, Gelişmesi ve İdari Coğrafya Özellikleri)*. Ankara: Pagem Akademi Yayınları.
- KARAGEL ÜÇEÇAM, Döndü (2018b) *Hatay İli Yerleşme Coğrafyası II (Yerleşme Tipleri, Dağılışı ve Meskenler)*. Ankara: Pagem Akademi Yayınları.
- KARAMAN, Kasım (2010). “Ritüellerin Toplumsal Etkileri”, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 2010, S. 21, s. 227-236.
- Kaşgarlı Mahmud (2006). *Divanü Lugat-it-Türk*, I-II-III-IV. (çev. Besim Atalay). Ankara: TTK Yayınları.
- KAYA, Muharrem (2009). “Dede Korkut Kitabı ve Manas Destanı’nda Av”, *Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi*, C. 1, S. 1, s. 96-106.
- KOCA, Salim (2016). *Türk Kültürünün Temelleri*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- MALINOWSKI, Borinslaw (1992). *Bilimsel Bir Kültür Teorisi* (Çev.: Hüseyin Portakal). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- MERİÇ, Cem (2018). “Bayramiç Yöresinde Avcılık Etrafında Oluşan İnanış ve Uygulamalar”, *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, C.11, S. 23, s.193-206.
- MERİÇ, Cem vd. (2024). “Gökçeada ve Bozcaada’da Deniz Avcılığı Folkloru”, *Yazıt Kültür Bilimleri Dergisi*, C. 4, S. 2, s. 227-259
- OĞRAK, Yusuf Ziya vd. (2012). “Tarsus Çatalburun Breed of Turkish Hunting Dog (Turkish Pointer)”, *Dicle Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi*, C. 2, S. 5, s. 71-74.
- ÖGEL, Bahaddin (2000). *Türk Kültür Tarihine Giriş*. C. 5, Ankara: TC. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- ÖGER, Adem vd. (2014). “Uygur Kültüründe Tufan’ın Kuşları: Kırlangıç ve Güvercin”, *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, S. 3, s. 163-175.
- ROUX, Jean-Paul (1998). *Türklerin ve Moğolların Eski Dini*. (çev. Aykut Kazancıgil). İstanbul: İşaret Yayınları.
- ŞENESEN, Refiye (2010). “Hatay/Hassa’da Hikâyecilik Geleneği ve Halk Hikâyeleri İncelemeleri: Bağ Böyreğ Rivayeti”, *Motif Akademik Halkbilimi Dergisi*, C. 3, S. 5, s. 23-56.

- TDK (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- TÜRKKAHRAMAN, Mimar (2009). “Teorik ve Fonksiyonel Açıdan Toplumsal Kurumlar ve Kurumlararası İlişkiler”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C. 14, S. 2, s. 25-46.
- ÜÇBAŞ, Kamil (1999). *Avcının Temel Eğitim Kitabı*. Ankara: 4 Renk Yayınları.
- YOLCU, Mehmet Ali vd. (2019). “Geleneksel Ekolojik Bilgi ve Folklor”, *Folklor/Edebiyat*, C. 25, S. 100/4, s. 861-871.

Elektronik Kaynaklar:

- URL-1: Hatay'da kaçak avlanma “www.trthaber.com/haber/guncel/hatayda-ruhsatsiz-avlanan-12-kisi-yakalandi-650466.html”. (E.T.: 03.01.2023)
- URL-2: “Hassa Coğrafi Yapısı”. Hassa Kaymakamlığı. <http://www.hassa.gov.tr/cografya-yapisi> (E.T.: 09.04.2025).
- URL-3: “Hatay, Fiziki Coğrafya Özellikleri”. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. <https://hatay.ktb.gov.tr/TR-201496/cografya.html> (E.T: 09.04.2025).

Sözlü Kaynaklar:

- KK-1: İsmail Meto, Erkek, 43, Öğretmen, Lisans, 03.01.2023.
- KK-2: Ramis Balkar, Erkek, 66, Emekli, Lisans, 08.01.2024.
- KK-3: Ahmet Haşimi, Erkek, 50, Akademisyen, Lisansüstü, 02.11.2023.
- KK-4: Ahmet Çinkı, Erkek, 58, Çiftçi, Lise, 01.06.2023.
- KK-5: Mustafa Gül, Erkek, 52, Öğretmen, Lisans, 08.12.2022/24.04.2025
- KK-6: Mesut Yılmaz, Erkek, 45, Memur, Lise, 03.11.2022.
- KK-7: Mustafa Yıldızdoğan, Erkek, 54, Çiftçi, Lise, 03.11.2022.
- KK-8: Muhammet Akan, Erkek, 29, Mühendis, Lisans, 06.02.2023.
- KK-9: Faruk Duyun, Erkek, 54, Emekli (dernek başkanı), Lise, 03.11.2022.
- KK-10: Süleyman Sabahyıldızı, Erkek, 54, Çiftçi, Lise, 03.11.2022.
- KK-11: Erol Kibar, 47, Çiftçi, İlkokul, 03.11.2022.
- KK-12: İbrahim Üte, Erkek, 44, Berber, Lise, 17.03.2023.
- KK-13: Hasan Kaplan, Erkek, 32, Öğretmen, Lisans, 12.06.2023.
- KK-14: Mustafa Karaduman, Erkek, 50, Esnaf, Ortaokul, 16.02.2023.
- KK-15: Yusuf Sürmeli, Erkek, 30, Belediye personeli, Önlisans, 05.11.2022.
- KK-16: Behçet İlbaş, Erkek, 90, Emekli, İlkokul, 10.01.2024.
- KK-17: Harun Yılmaz, Erkek, 50, İşadamı, Lisans, 02.06.2023.
- KK-18: Kerem Uçar, Erkek, 43, Öğretmen, Lisans, 12.06.2023.

Çalışmanın yazarı/yazarları “COPE-Dergi Editörleri İçin Davranış Kuralları ve En İyi Uygulama İlkeleri” çerçevesinde aşağıdaki hususları beyan etmiş(ler)dir:

Etik Kurul Belgesi: Bu çalışma için HMKÜ Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan (02.01.2024 tarih ve 08 sayılı kararı) gerekli izinler alınmıştır.

Finansman: Bu çalışma için herhangi bir kurum ve kuruluştan destek alınmamıştır.

Destek ve Teşekkür: Çalışmanın araştırılması esnasında bilgileriyle destek veren kaynak kişilerinize teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması Beyanı: Bu makalenin araştırması, yazarlığı veya yayınlanmasıyla ilgili olarak yazarın potansiyel bir çıkar çatışması yoktur.

Yazarın Notu: Bu çalışma HMKÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsünde tamamlanan Ömer İlyas Delibekir’in “Hassa’da Avcılık Geleneği” adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Katkı Oranı Beyanı: Bu makalenin tüm bölümleri iki yazar tarafından hazırlanmıştır.

Lisans: Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları Creative Commons Atıf-Gayriticari 4.0 Uluslararası Lisansı (CC BY-NC 4.0) altında açık erişim olarak yayımlanmaktadır.

The author / authors of the study declared the following points within the framework of the “COPE-Code of Conduct and Best Practices Guidelines for Journal Editors”:

Ethics Committee Approval: For this study, necessary permissions were obtained from the HMKU Social and Human Sciences Scientific Research and Publication Ethics Committee (decision numbered 08, dated 02.01.2024).

Funding: No support was received from any institution or organization for this study.

Declaration of Conflicting Interests: The author has no potential conflict of interest regarding research, authorship or publication of this article.

Author's Note: This study was produced from Ömer İlyas Delibekir's master's thesis titled "Hunting Tradition in Hassa", completed at HMKU, Institute of Social Sciences.

Author Contributions: All sections of this article were prepared by two authors.

Licence: Authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published as open access under the CC BY-NC 4.0 license.
